

Ihmissyönnin motiiveista

Jaakko Anhava

Uskontotieteilijä Matti Kampainen kirjoitti (TT 8/02) ihmissyönnin ilmenemisestä ihmiskunnan historiassa. Hän sanoo aivan oikein, että ”viime vuosisadoilta dokumentoitu kannibalismi on ollut enimmäkseen rituaalista” (s. 28) mutta mainitsee edellä ensinnäkin muutamat esi-ihmisajat sekä toiseksi atsteekkivaltakunnan, jossa ”valtion monimutkaistuessa ja laajentuessa ihmissyönti sen kun kiihtyi” (ms.). Tekstin jäsentelystä syntyy vaikutelma, että tämä siis ei olisi ollut rituaalista vaan suorastaan ravinnon-tarpeen sanelemaa ihmissyöntiä.

Esi-ihmisten kannibalismissa näin on saattanut osaksi ollakin; mutta siitä Kampaisen mainitsemasta seikasta, että ihmisiä käytettiin silloin ravinnoksi, ei vielä voida päätellä, kuinka merkittävän osan ruokavaliosta ihmisliha muodosti. On täysin mahdollista, että jo esi-ihmisten aikaan ihmissyönti oli pikemmin joko rituaalista tai ääriolojen aiheuttama pakko (kuten myöhemminkin) kuin olennainen ravitsemuskeino.

Atsteekkien osalta Kampainen uskoo Marvin Harrisia, jonka oletus atsteekkien kannibalismista on erittäin ohuen ja epäluotettavan evidenssin varassa – oikeastaan vain tämän oletuksen: ”Atsteekkien täytyi syödä uhraamansa ihmiset, koska muu olisi ollut tuhlusta.”

Argumentum ex silentio on vaaransa, mutta

on sentään vaikea käsittää, miksi konkistadorit eivät kerro atsteekkien syöneen ihmisuhrejaan, jos tämä todellakin olisi ollut näiden yleinen käytäntö ja ratkaisu eläinvalkuaispulaan. Konkistadorien ei ollut tapana peitellä näkemiään kauhuja – ihmissyönnistä he olisivat saaneet parasta mahdollista propagandaa tekojaan puolustaakseen.

Jos eläinvalkuaisen puute todella olisi merkittävästi ajanut ihmisiä kannibalismiin, jää arvoitukseksi, miksi sitä ei ole kautta aikojen harrastettu ainakin luvattomasti jokseenkin kaikissa maanviljelykulttuureissa, Eurooppa mukaan luettuna. Kotieläinten kasvatuksen ei pidä meitä harhauttaa (niin kuin se Marvin Harrisia näkyy harhauttaneen): valtavasti suurimmalle osalle maailman talonpoikaisväestöä liharuoka oli vuosisatoja ylen harvinaista herkkua, jota oli luvassa juhliin jos oli – enimmäkseen lihat päätyivät aatelisten ja rikkaiden pöytiin.

Keskushallinnon sanktioista, joihin Kampainen viittaa (ms.), ei ole selitykseksi ihmissyönnin esiintymättömyyteen: lukuisat muut esivallan usein kuolemanrangaistuksenkin uhalla kieltämät paheet ovat kyllä rehottaneet, vaikka niiden vaikuttimet olisivat olleet vähemmän biologisia kuin eläinvalkuaisen tarve.

Kirjoittaja on fil.maist. ja kielitieteilijä.